

Elävän musiikin toimialan tiedonkeruun ja tilastoinnin tilannekartoitus

Loppuraportti

Osku Jalkanen
Kevät 2019

SISÄLLYS

1. Musiikkiala <3 edunvalvonta? – Metateksti	1-2
2. Vapaa kenttä vuonna 2018 – Esitys tiedonkeruun tarpeille segmenttikohtaisesti	2-4
2.1. Alan toimijat	2-4
2.2. Päättävät tahot	2-6
2.3. Merkitykset elinkeinoelämälle	2-7
3. Johtopäätökset – Vapaa kenttä vuonna 2020?	3-8
LÄHTEET	3-10

1. Musiikkiala <3 edunvalvonta? – Metateksti

Tämä dokumentti raportoi elävän musiikin kentän tilaa vuonna 2018 tiedonkeruun näkökulmasta. Se tarjoaa tilannekatsauksen toimialan tiedonkeruun toimintamalleihin ja nostaa esiin siinä ilmeneviä kehitystarpeita. Hankkeen keskeinen tavoite on ollut luoda raamit ja tavoitteet tulevaisuudessa toteutettavalle tiedonkeruulle konkreettisen toimintasuunnitelman muodossa.

LiveFIN ry on valtakunnallinen kevyen musiikin tapahtumanjärjestäjien verkosto ja etujärjestö. Jäsenistö koostuu elävän musiikin konsertti- ja tapahtumapaikoista, festivaaleista ja tapahtumajärjestäjistä. Jäsenet edustavat suurilta osin elävän musiikin vapaata kenttää. Vapaa kenttä koostuu musiikkialan toimijoista, jotka eivät ole valtionosuusjärjestelmän piirissä. Tällä hetkellä LiveFIN ry edustaa noin 50 elävän musiikin konsertti- ja tapahtumatoimijaa ympäri maan.

Hankkeen aikana on tehty kartoitus alaltamme jo löytyvästä ja kerätystä tiedosta. Pyrkimyksenä oli kartoituksen avulla saatavan kokonaiskuvan myötä selvittää ja tunnistaa tiedonkeruussa vallitsevia puutteita. Tarkoituksena oli hahmottaa, mitä tietoa on saatavilla, mitä puuttuu ja millaista tietoa tarvitaan, jotta alamme tilannetta ja kehitystä pystytään pitkäjänteisesti seuraamaan.

Ponnisteluja elävän musiikin kentän toimintaedellytysten parantamiseksi on tehty tavoitteellisesti ja kattavan selvitystyön vuoksi aktiivisesti tällä vuosikymmenellä. VAKA-hankkeen(*) aikana vuonna 2009 huomattiin, että kentän kehittämisen kannalta keskeisimpänä esteenä on alan tilastoinnin sekä järjestelmällisen edunvalvonnan puuttuminen. LiveFIN ry:n tarkoituksena ja tavoitteena on vastata edunvalvonnan tarpeeseen tuomalla alan eri toimijat yhteen ja toteuttaa edunvalvontatyötä erinäisen selvitystyön myötä.

() Valtakunnallinen klubi- ja aluekiertuehanke VAKA käynnistyi tammikuussa 2009 Euroopan sosiaalirahaston, Opetus- ja kulttuuriministeriön, Hämeen ELY:n, Vantaan, Kotkan, Jyväskylän, Tampereen ja Oulun kaupunkien sekä Jyväskylän ammattiopiston, Suomen Muusikkojen Liitto ry:n, Elvis ry:n, Suomen Jazzliitto ry:n ja Freelancemuusikot ry:n rahoittama. Hankkeen aikana tehtiin*

useita alaa koskevia selvityksiä, tutkimuksia ja päänavauksia. Hankkeen lopputuotteena synnytettiin useita toimenpide-esityksiä, jotka sisältävät uusia julkisen tuen muotoja sekä alan yleishyödylliseen että yritysmuotoiseen toimintaan, menetelmiä musiikin vapaan kentän tilastoimiseksi sekä uusia avauksia esittävän taiteen toimijoiden välisen yhteistyön kehittämiseksi. (VAKA, Loppuraportti, 2011.)

Kartoituksen lopputuotteena pyrkimyksenä on luoda kestäviä malleja sen suhteen, millä tavoin ja minkälaisessa muodossa tiedonkeruuta tulisi tulevaisuudessa kehittää, jotta sen avulla kyettäisiin seuraamaan pitkäjänteisesti alamme kehitystä ja vaikuttaa sen toimintaedellytysten kohentamiseen.

2. Vapaa kenttä vuonna 2018 – Esitys tiedonkeruun tarpeille segmenttikohtaisesti

Kartoitusta varten on haastateltu toimijoita, joiden työ on kosketuksissa elävän musiikin kenttään. Haastattelemamme henkilöt ovat sekä alan sisällä työskenteleviä että sellaisia, joihin se välillisesti vaikuttaa esimerkiksi kunnallisten kulttuuripalvelujen muodossa. Lisäksi olemme haastatelleet sekä työ- ja elinkeino-, että opetus- ja kulttuuriministeriön edustajia, jotka vastaavat osaltaan alaa koskevista päätöksistä julkisella sektorilla. Tavoitteena on ollut luoda kohtaamispaikkoja mahdollisimman laajasti erilaisten toimijoiden kesken ja kuulla heidän näkemyksiään alan tilasta ja näkemyksistä sen kehittämiseksi.

VAKA-hanke määrittelee loppuraportissaan (2011) elävän musiikin vapaan kentän koostuvan yhteensä kolmesta toimijaryhmästä: musiikin esittäjistä, esiintymisiä välittävistä ja myyvistä tahoista sekä erilaisista konserttijärjestäjistä. Järjestäjiin lukeutuvat erilaiset tapahtumajärjestäjät, yritykset, festivaalit sekä musiikkiyhdistykset. LiveFIN ry edustaa yhdistyksenä erityisesti kahta jälkimmäistä, musiikkia välittäviä sekä tapahtumia järjestäviä tahoja. Yksinkertaisin jako voidaan tehdä ohjelmatoimistojen, kulttuurikeskusten ja keikkapaikkojen sekä festivaalien ja muiden musiikkitapahtumien kesken. Näin ollen myös tiedonkeruu keskittyy näiden sektoreiden ympärille ja heihin kohdistettuihin tarpeisiin.

2.1. Alan toimijat

Perustiedot kuntoon – funktionaaliset tilastot ja tunnusluvut alan tämänhetkisestä tilasta.

Sibelius-Akatemian, Music Export Finlandin ja Suomalaisen musiikin tiedotuskeskus Fimicin kanssa vuonna 2012 toteutettu kartoitus suomalaisen musiikkialan tiedonkeruusta toteaa, että tilastoinnin tärkein puuttuva alue on musiikkialan vapaan kentän toimijat sekä heidän toimialansa tunnusluvut. Kulttuuritapahtumista keskeisesti eri populaarimusiikin festivaalit ovat harmaata aluetta. Niiden lukumäärästä, taloutta koskevista tunnusluvuista tai kävijämäärästä ei ole olemassa koottua tilastoa. (Tolvanen, 2012, 8)

Kartoituksen edetessä huomattiin, että alaa koskevat tiedonkeruun tarpeet olivat monelta osin yhteneväisiä kaikkien kentän toimialojen kesken. On yleisessä tiedossa, että puutteellisen järjestäytymisen ja edunvalvontatyön vuoksi elävän musiikin ala näyttäytyy ulospäin pirstaleisena eikä sen rakenteita tunneta. Tämän seurauksena alalta puuttuu konkreettinen näyttö, jolla voitaisiin vakuuttua alan elinvoimaisuudesta ja yhteiskunnallisesta merkityksestä.

Projektin aikana ilmeni, että kokonaisuutena tiedonkeruu ei ole täysin tuntematonta, mutta sen hyötyä ei välttämättä osata tunnistaa, eikä tarkkaan hahmottaa, millainen tieto palvelee parhaiten tarkoitusta yleisen alakehityksen suhteen. Useat toimijat tekevät omakohtaisesti tutkimusta ja tilastointia ainoastaan omiin tarpeisiinsa, eivätkä välitä tietoa eteenpäin. Alan toimijoiden mielipiteissä nousee esiin myös benchmarkkaus muilta taiteenaloilta. Vertaamalla alamme tutkimustietoa esimerkiksi elokuvateollisuuden tai museoista kerättävään dataan ja eri toimijoilta saatavan tiedon yhdistämiseen huomaamme, että voisimme omaksua heiltä paljon.

Funktionaalinen tiedonkeruu korostuu erityisesti festivaalikentällä ja siellä toteuttavasta kävijä- ja taloustutkimuksesta. Tämä on ainut alan sektori, missä tieto on suorassa vaikutuksessa siihen, mitä päätöksiä ja jatkotoimenpiteitä tapahtuman suhteen tehdään jatkossa. Ajatus tarkoitusta palvelevasta tiedonkeruusta tulisi siirtää koko alaa koskevaksi ja sen avulla synnyttää yleiskuva esimerkiksi elävän musiikin alan kokonaisliiketoiminnasta, kävijämääristä tai yleisestä kulkukäyttäytymisestä. Niiden myötä osattaisiin tunnistaa paremmin myös alan sisäisiä kehitystarpeita.

Alan toimijoiden toiveena olisi kyetä tuottaa tunnuslukutietoa, joka osoittaa ja havainnollistaa alan tilaa yleisesti numeerisen tiedon valossa. Onnistuakseen tämä vaatii keskenään vertailukelpoisen, yhteisen formaatin sekä yleisen ilmapiirin muutoksen siitä, että tiedonkeruu ja -jakaminen mielletäisiin tärkeäksi osaksi alan yleistä kehitystä. Tie yhteismitallisuuteen syntyy paitsi avoimuudesta tiedon jakamiseen, myös tietoa keräävästä ja hallinnoivasta tahosta.

2.2. Päättävät tahot

Yleistä volyymitietoa, joka tekee alan tunnetuksi!

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 (OKM, 2017, 3) nimittää raportissaan kolme tavoitealuetta kulttuurin kentälle:

Luova työ ja tuotanto - Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset ovat parantuneet ja tuotannon ja jakelun muodot monipuolistuneet.

Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin - Osallisuus kulttuuriin on lisääntynyt ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa ovat kaventuneet.

Kulttuurin perusta ja jatkuvuus - Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

Elävä musiikki on merkittävä tekijä ihmisten osallisuuden luomisessa. Se pyrkii tekemään mahdollisimman esteettömästi tavoitettavaksi taiteen muodoksi, eikä sillä ole alueellisia rajoja. Lisäksi sen eri toimijat ovat huomattavia työllistäjiä kulttuurialalla – yksittäinen festivaali työllistää parhaimmillaan tuhansia henkilöitä niin paikallisella kuin valtakunnallisella tasolla. Nämä ovat alalla yleisesti tunnustettuja väitteitä, joille ei ole kuitenkaan olemassa konkreettista näyttöä. Jotta kykenisimme tunnustamaan alan merkityksen osallisuuden, edistävän työpölytiikan, luovan tuotannon ja kulttuurisen jatkuvuuden näkökulmista, tulee meidän osoittaa se funktionaalisen tiedonkeruun ja tilastoinnin avulla.

Elävän musiikin kenttä on muiden taiteenalojen ohella suuri vaikuttaja luovan työn tekemisen edellytysten kasvattamiseksi ja ylläpitämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön luovia aloja ja taloutta tutkiva selvitys toteaa, että *”Taiteisiin, muotoiluun ja arkkitehtuuriin perustuva luova toiminta tuottaa paitsi kulttuurin tuotteita ja sisältöjä myös osaamista ja palveluja.”*(OKM, 2017B, 17.) Livealan toimijoiden tulisi kyetä järjestelmällisen tiedonkeruun avulla todistamaan vaikutuksensa tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Lisäksi yksittäisten toimijoiden toteuttamat tutkimukset täytyy saada yhteismitallisiksi ja koostaa yhteen, koko alan kattaviksi tilastoiksi. Tämä tarjoaa tarvittavan laajan katsontakannan ja on osoitus alan yhtenäisyydestä.

Elävän musiikin vaikuttavuutta arvioiva tutkimus

Hyvin järjestäytynyt elävän musiikin kenttä on koko alan etu, jolla olisi kykyä osoittaa volyyminsa yleispätevien, kvantitatiivisten tilastojen avulla. Näin se tekisi itsensä tunnetuksi myös päättävien tahojen keskuudessa ja mahdollistaisi paremman keskinäisen yhteistyön. Ilman funktionaalisia perustietoja on vaikea muodostaa kokonaiskuvaa alan tilasta ja hahmottaa sen tarpeita. Tiedonkeruu ei ole täysin tuntematon kokonaisuus alalla, mutta sen sisältä puuttuu toimija, jolla olisi riittävät resurssit koota nämä kaikki tiedot yhteen ja edesauttaa vastausaktiivisuuden kasvua.

Yleispätevä perustieto tulisi pohjata dataan, joka tarjoaa tietoa alan sisäisistä ilmiöistä sekä sen toimijoista. Vuosittain järjestettävät alan sisäiset, sen toimijat yhteen kasaavat seminaarit luovat yhteenvetoa ja valmistaavat uusiin alaa liikuttaviin haasteisiin, mutta eivät siltikään muodosta tietoa julkiseen levitykseen soveltuvaan muotoon, tai tarjoa yleisiä tilastoja ilmiöiden sisältä. Perustieto on ydintietoa, joka käsittelee lukumääriä, taloudellisia vaikutuksia sekä niiden jakaantumista alueellisesti. Ne toimivat alustana alan kehityksen tutkimista innovatiivisesti ja yleiseen elinkeinoelämään kytkeytyneenä.

2.3. Merkitykset elinkeinoelämälle

Pohdittaessa elävän musiikin alan vaikutuksia elinkeinoelämään tulee pohtia, mikä on sen elinkeinopoliittinen merkitys. Tilastoinnilla tulisi kyetä osoittamaan niistä saatavat tiedot laajemmin yhteiskuntaan. Tiedot alan työllistävästä vaikutuksesta sekä taloudesta synnyttävät pohjan, jolle voidaan rakentaa näkemyksiä niistä koskevista muutoksista tulevaisuudessa. Alan toimijat toimivat yhteiskunnan tulkkeina omalta sektoriltaan käsin.

On alan sisäinen asia keskustella, millä tavoin muutoksia tullaan osoittamaan / näyttämään. Tämän tiedon ratkaisemiseksi tulee osata myös esittää, millä tavalla työ ja työllistyminen alalla on muuttunut aikojen saatossa. Alan tulee nostaa

laajan jäsenkuntansa avulla ja yhteisvaikutuksella esiin elävän musiikin ja kulttuurin laaja merkityksellisyys yhteiskunnassa.

3. Johtopäätökset – Vapaa kenttä vuonna 2020?

Lähtökohtana on, että kotimainen elävän musiikin kenttä on ollut sokeapiste, josta ei löydy tutkimustietoa ja jonka sisällä ei olla kyetty ajamaan omaa etua. Yleisten volyymitietojen puute näyttäytyy koko alaa varjostavana epäkohtana, jonka korjaamiseksi ei olla oltu tarpeeksi valveutuneita, tai omattu riittäviä resursseja. Verratessa muihin taiteenaloihin ja kasvuvauhtiin, on livemusiikin merkitys suomalaisella kulttuurikentällä merkittävässä vauhdissa.

On koko alan etu, että sen toimijat ovat järjestäytyneet huolellisesti. Yleisen alakehityksen selvittäminen numeerisesti edesauttaa jokaista yksittäistä toimijaa suunnittelemaan omaa toimintaansa. Tämä on ajatusmalli, joka tulisi lujittaa osaksi alan toimijoita siten, että kyettäisiin ymmärtämään tiedonkeruun ja -jakamisen tarjoama, kaikkien etua ajava arvo.

Luvut livealan kokonaisliikevaihdon taustalla, kävijämäärät sekä volyymi työllistäjänä ovat kolme keskeistä mittaria, joiden säännöllisellä selvittämisellä päästään eteenpäin alan julkisuuskuvan ja aseman vahvistamisessa sekä lujittamisessa osaksi ammattimaista kulttuurityötä Suomessa. Järjestäytyminen lähtee liikkeelle paitsi toimijoiden aktivoimisesta ja asennekulttuurin muutoksesta, myös kunnollisen käyttöliittymän ja alustan synnyttämisestä. Alusta tulisi tehdä mahdollisimman helppokäyttöiseksi sen käyttäjille ja sen synnyttämiseksi tulisi löytyä riittävästi resursseja.

Ihannetilanteessa vuonna 2020 järjestäytyminen elävän musiikin vapaalla kentällä on kovan ja tavoitteellisen työn tuloksena kasvanut uudenlaisiin mittasuhteisiin. Ratkaisuksi konkreettisen tiedonkeruun tarpeelle on luotu yhtenäinen datapankki, jota LiveFIN ry:n kaltainen edunvalvontajärjestö hallinnoi ja ylläpitää säännöllisillä selvityksillä. Yleisesti tiedostettu ja tunnustettu tiedonkeruun muo-

to määrittelee yksittäisille toimijoille reunaehdot heidän itsenäisesti toteuttamalleen tutkimukselle, jotta yhteismitallisuus säilyy. Näillä toimenpiteillä taho ehkäisee myös päällekkäisyyksien syntymistä jatkossa ja luo selkeät raamit jatkotutkimukselle eri tieteenaloilla. Samalla se on suora vastaus siihen tarpeeseen, mitä muut tahot sekä elinkeinoelämä alalta odottavat.

Toimenpiderunko:

1. **Asennekulttuurin muutos**
2. **”Edes” jonkinlaisen tiedon & tunnuslukujen kerääminen yhteismitallisesti**
3. **Epäolennaisen tiedon välttäminen**
4. **Liittäminen laajempiin yhteiskunnallisiin viitekehyksiin**

Kuusi kysymystä, joihin tulee osata vastata paremman tiedonkeruun nimissä:

1. **Mitkä ovat alan työllistymisvaikutukset?**
2. **Kuinka paljon ihmisiä alalla työskentelee määrällisesti? Kuinka saadaan mahdollisimman kattava kuva siitä, ketä he ovat?**
3. **Millä tavoin alan sisäiset asenteet tiedonkeruun suhteen saadaan muuttumaan?**
4. **Kuinka kerättävä tieto saadaan yhteismitalliseksi?**
5. **Kuka hallinnoi dataa?**
6. **Millä määritellään alan volyymi?**

LÄHTEET

Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2017A. Luova talous ja aineettoman arvon luominen kasvun kärjiksi – Luovat alat Suomen talouden ja työllisyyden vahvistajina - työryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:18. Luettavissa:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79725/Luova%20talous%20ja%20aineettomat%20arvot_FINAL.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2017B. Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20. Luettavissa:

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf>

Saarela, Annamajja 2011. Nyt on musiikin vapaan kentän vuoro! Valtakunnallisen

klubi- ja aluekiertuehanke VAKAn loppuraportti. Euroopan Unioni, 6. Luettavissa:

http://www.luovasuomi.fi/www.luovasuomi.fi/file_attachment/get/2011_VAKA_Loppuraportti1a70.pdf?attachment_id=1286

Tolvanen, Hannu, 2012. Tilastojen sinfonia – musiikkielämä numeroina. Finnish Music Express -hanke. Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 14. Luettavissa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/219785/Tilastojen%20sinfonia%20SibA%2014-2012-1.pdf?sequence=1>

Hanketta varten on haastateltu:

Kimmo Aulake / Opetus- ja kulttuuriministeriö

Esa Pirnes / Opetus- ja kulttuuriministeriö

Petra Tarjanne / Työ- ja Elinkeinoministeriö

Kari Pössi / Piikkikasvi Agency

Juha Lassila / Piikkikasvi Agency

Esa Nikkilä / All Day Agency

Sirpa Lahti / Suomen Ohjelmatoimistojen Liitto SOA

Juhani Merimaa / Tavastia

Jonna Paananen / Jelmury / Lutakko

Sami Rumpunen / Provinssi

Stuba Nikula / Helsingin kaupunki

Mari Aholainen / Jyväskylän kaupunki

Markku Pyykkönen / Joensuun Kaupunki

Leena Kråknäs / Seinäjoen Kaupunki

Jarkko Halunen / Oulun Kaupunki

Merja Tervo / Rovaniemen Kaupunki

LiveFIN - tiedonkeruumatriisi

Mitä tietoa kerää?

Organisaatio	Alan tunnusluvut & liikevaihto	Taiteen arvoa mittaavat tutkimukset	Kävijä- & asiakastutkimus	Alan sisäistä asenteita käsittelevä tutkimus	Kehitystutkimus	Taloustutkimus	Vuosittaisten tavoitteiden & hankkeiden mukaan rajattu tutkimus	Julkista tietoa
Cupore					X	X	X	X
Finland Festivals	X	X	X	X	X			
MARA	X				X		X	
MES								
Music Finland	X	X		X				X
Pirfest	X		X		X		X	X
Suomen Jazzliitto	X	X				X		X
Suomen Sinfoniaorkesterit ry	X		X	X	X	X	X	X
Suomen Musiikintekijät ry				X			X	X
TAIKE		X		X	X	X	X	
TEOSTO	X		X			X		X
TIKETTI			X					